

Suositus	2/2022
Ehdotus	A 1894/välfärd
Käsittelijä	Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Mietintö vastauksesta suositukseen 2/2022, joka koskee yhteispohjoismaista strategiaa verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi

Pohjoismaiden neuvosto merkitsee vastauksen suositukseen 2/2022, joka koskee yhteispohjoismaista strategiaa verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi tiedoksi, ja katsoo sen neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Taustaa

Demokraattinen keskustelu on siirtynyt verkkoon, ja etenkin naisten sekä seksuaalivähemmistöjen ja etnisten vähemmistöjen sananvapaus on vaarassa, heitä uhkaillaan, häiritään ja halvennetaan heidän osallistuessaan julkiseen keskusteluun. Tämä estää monia naisia ja vähemmistöjä osallistumasta julkiseen keskusteluun ja rajoittaa heidän demokraattisia perusoikeuksiaan. Tuloksena on demokratian yleinen heikentyminen ja tärkeiden äänien vaikeneminen yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Ilmiö on laaja, ja se uhkaa demokratiaa, oikeudellista asemaa ja tasa-arvoa. Tätä taustaa vasten valiokunta on ottanut painopisteeseen verkkohäirinnän ja -uhkailun ja esittänyt valiokuntaehdotuksen, jonka sanamuoto on seuraava:

- että se laatii yhteispohjoismaisen strategian verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaus

Pohjoismaiden ministerineuvosto on yhtä mieltä Pohjoismaiden neuvoston arvion kanssa siitä, että verkkouhkailu uhkaa sosiaalista yhtenäisyyttä ja demokratiaa Pohjoismaissa, muun muassa siksi, että se rajoittaa julkista keskustelua ja yksittäisten henkilöiden sananvapautta.

Valiokunnan mietinnössä kerrotaan tutkimuksista, jotka osoittavan kyseisen vaikutuksen. Siinä viitataan muun muassa Pohjoismaiden ministerineuvoston raporttiin vuodelta 2020 *The angry internet*. Raportti on tulosta useista tärkeistä hankkeista, jotka Pohjoismaiden ministerineuvosto on tällä osa-alueella toteuttanut.

Esimerkkinä Pohjoismaiden ministerineuvoston lähiaikoina toteuttamista keskeisistä hankkeista voidaan mainita tapahtuma *The Shrinking Democratic Space: Who is Heard*

and Who Decides?, jossa käsiteltiin kysymystä siitä, miten naisiin ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuva viha ja uhkailu rajoittaa demokraattista keskustelua. Tapahtuman järjestivät Pohjoismaiden ministerineuvosto ja UN Women vuoden 2021 CSW:n yhteydessä.

Vuonna 2021 Pohjoismaiden ministerineuvosto järjesti myös konferenssin *Gender Based Hate, Threat and Harassment on the Internet*, jonka tavoitteena oli tunnistaa Pohjoismaista hyviä esimerkkejä ja konkreettisia toimia sukupuoleen perustuvan häirinnän ja vihan torjumiseksi. Konferenssin tulokset on kirjattu julkaisuun *Preventing Online Gender-based Violence in the Nordics*.

Sukupuoleen perustuva viha ja uhkailu julkisessa tilassa etenkin verkossa on kysymys, jota pohjoismaiset tasa-arvoministerit ovat käsitelleet aktiivisesti vuodesta 2013 lähtien. Tasa-arvoministerit jatkavat asian priorisointia oman ministerineuvostonsa yhteistyöohjelman puitteissa. Kyse on erityisesti siitä, että on tärkeää saada nostettua esiin faktoja ja osaamista sekä hyödyntää toisten kokemuksia.

Vuonna 2016 Pohjoismaiden ministerineuvosto perusti pohjoismaisen verkoston seksismiä ja vihapuhetta vastaan. Verkostoon kuului pohjoismaalaisia toimijoita, jotka työskentelevät yhteiskunnan tasa-arvoisuuden puolesta. Hankkeen tuloksena syntyi antologia suosituksista Pohjoismaiden tasa-arvoviranomaisille ja -valtuutetuille siitä, miten ne voivat torjua seksismiä ja vihapuhetta verkossa. Samana vuonna Pohjoismaiden ministerineuvosto järjesti aiheesta asiantuntijoiden paneelikeskustelun vuosittaisessa YK:n naisten asemaa käsittelevässä toimikunnassa (CSW).

Vuonna 2017 Pohjoismaiden ministerineuvosto kartoitti Pohjoismaiden oikeudellisen tilanteen tasa-arvonäkökulmasta keskittyen erityisesti vihaan ja uhkailuun verkossa. Raportissa on myös katsaus keskeisestä tutkimuksesta ja raporteista pohjoismaisella tasolla sekä kuvaus niistä muutoksista, jotka mahdollistaisivat sukupuolittunutta verkkovihaa tehokkaammin torjuvan työn. Mainittakoon myös, että Pohjoismaiden ministerineuvosto toteutti vuonna 2019 sektorienvälisen kansainvälisen konferenssin, jonka tarkoituksena oli kuvailla metoo-liikettä keskittyen erityisesti siihen, miten liike on vaikuttanut nuoriin sosiaalisen median yhteiskunnassa saaman roolin kautta.

Digitaalisten alustojen tai teknojättien vastuu niiden alustoilla esiintyvän uhkailun ja vihan suhteen on niin ikään priorisoitu kysymys Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Pohjoismaiden kulttuuriministerit ovat Pohjoismaiden ministerineuvoston puitteissa perustaneet ajatushautomon koko Pohjolan kansalaisyhteiskunnan, tutkimusmaailman ja toimialan edustajista. Tarkoituksena on tutkia, millainen vaikutus teknojäteillä tulee olla julkiseen keskusteluun ja miten voidaan varmistaa, että teknojätit tukevat avointa demokraattista keskustelua sen sijaan, että torpedoivat sitä. Ajatushautomo esittelee ehdotuksensa vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla.

Pohjoismaiden oikeusministerien kokouksessa 15. kesäkuuta 2022 keskusteltiin pohjoismaisesta yhteistyöstä kyberrikollisuuden torjumiseksi, mikä voi sisältää uhkailun ja loukkaukset verkossa. Ministerit päättivät antaa oikeusasioiden virkamieskomitean (ÄK-JUST) tehtäväksi tutkia Pohjoismaiden mahdollisuutta koordinoida digipalvelujen toimittajien kanssa tekemäänsä yhteistyötä kyseisen rikollisuuden torjumiseksi. Virkamieskomitea käynnistää työn tämän asian tiimoilta syksyllä 2022.

Samanaikaisesti digitaalinen uhkailu ja häirintä sekä sen seuraukset demokraattiseen keskusteluun ovat ajankohtaisia aiheita myös EU-yhteistyössä. Tämä koskee erityisesti digitaalisten alustojen vastuukysymystä. Vuoden 2020 joulukuussa EU-komissio esitteli digitaalisia markkinoita koskevan ehdotuksen EU:n asetukseksi, joka sisältää määräykset sosiaalisen median välityspalveluja tarjoavien toimittajien suuremmasta vastuusta koskien muun muassa rikollisuutta ja toimintaa, jolla voi olla negatiivisia seurauksia sananvapauden ja tiedonsaannin vapauden kaltaisille perusoikeuksille ja julkiselle keskustelulle. Ehdotuksen mukaan tulee perustaa eurooppalainen digipalvelujen lautakunta, joka voi antaa lausuntoja ja suosituksia direktiivin soveltamisesta. Tämän asetuksen määräykset tulevat olemaan suoraan sovellettavissa Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa. Etan sekakomitea ottaa kantaa siihen, sisällytetäänkö asetus Eta-sopimukseen ja siten sovellettavaksi Norjassa ja Islannissa.

Tästä selonteosta käy ilmi, että digitaalisen uhkailun ja häirinnän torjunta on Pohjoismaiden ministerineuvoston priorisoima asia, jonka parissa se työskentelee aktiivisesti. Kyse on osa-alueesta, jonka tilanne muuttuu nopeasti teknisen kehityksen myötä. Siksi Pohjoismaille on erityisen arvokasta pitää yllä jatkuvaa tiedon- ja kokemustenvaihtoa. Kuten aiemmasta käy ilmi, ministerineuvosto on myös käynnistänyt yhteispohjoismaiset toimet digitaalisten alustojen vaikutuksesta julkiseen keskusteluun. Ministerineuvosto tutkii myös Pohjoismaiden mahdollisuuksia koordinoida yhteistyötään palveluntarjoajien kanssa kyberrikollisuuden torjumiseksi. Lisäksi tätä koskevan pohjoismaisen yhteistyön suunnitteluun tulee todennäköisesti vaikuttamaan myös EU:n tuleva asetus digitaalisista markkinoista. Pohjoismaiden ministerineuvosto katsoo, että mahdollisesta syvemmästä pohjoismaisesta yhteistyöstä digitaalisten loukkausten ja uhkausten torjumiseksi, mukaan lukien kyseisen yhteistyön muodoista, ei voida päättää ennen kuin käynnissä olevien prosessien tulokset ovat nähtävissä.

Pohjoismaiden ministeriö ottaa Pohjoismaiden neuvoston suosituksen huomioon harkitessaan, miten pohjoismaista yhteistyötä digitaalisten loukkausten ja uhkailujen torjumiseksi tulee muotoilla, ja harkitsee tässä yhteydessä myös yhteispohjoismaisen strategian tarvetta. Pohjoismaiden ministerineuvosto pyytää näin ollen Pohjoismaiden neuvostolta lupaa palata asiaan.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta kiittää Pohjoismaiden ministerineuvostoa vastausta suositukseen 2/2022 yhteispohjoismaisesta strategiasta verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi. Vastausta pidetään syventävänä ja myönteisenä valiokunnan ehdotuksen osalta.

Valiokunta kiinnittää erityisesti huomiota tietoon siitä, että kysymystä teknojättien vastuusta digitaalisilla alustoilla tapahtuvista loukkauksista ja uhkailuista priorisoidaan Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Tätä varten on muun muassa perustettu ajatushautomo, jonka tehtävänä on tutkia tarkemmin, mikä vaikutus teknologiajäteillä pitäisi olla julkisessa keskustelussa ja miten turvataan se, että teknologiajätit tukevat avointa ja demokraattista keskustelua sen sijaan että ne edistäisivät keskustelun rapautumista.

Lisäksi valiokunta panee merkille oikeusasioden virkamieskomitean (ÄK-JUST) johtaman tutkimuksen käynnistämisen Pohjoismaiden mahdollisuuksista koordinoida digipalvelujen toimittajien kanssa tehtävää yhteistyötä kyberrikollisuuden torjumiseksi.

Valiokunta odottaa tuloksia sekä ajatushautomon että virkamieskomitean työstä.

Valiokunta myöntää pohjoismaisen yhteistyön jatkon riippuvan digitaalisia markkinoita koskevasta tulevasta EU-asetuksesta.

Näin ollen valiokunta myöntyy Pohjoismaiden ministerineuvoston pyyntöön saada palata asiaan, jotta voidaan ottaa lähemmin kantaa yhteispohjoismaiseen strategiaan digitaalisten loukkausten ja uhkailujen torjumiseksi.

Valiokunta katsoo tämän vastauksen perusteella vastauksen suositukseen 2/2022, joka koskee yhteispohjoismaista strategiaa verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi, neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Tukholmassa 24. tammikuuta 2023

Eva Lindh (S)

Kim Berg (sd.)

Sara Emil Baaring (S)

Maria Gudme (S)

Truls Vasvik (A)

Tone Wilhelmsen Trøen (H)

Johan Hultberg (M)

Heli Järvinen (vihr.)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Ff)

Jon Stephensen (M)

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp)

Tobias Drevland Lund (Rødt)

Jette Gottlieb (EL)

Angelika Bengtsson (SD)

Søren Espersen (DD)